

Література

1. Потебня А.А. Мысли язык. – 171 с.
2. Радевич-Винницький Я. Україна: від мови до нації.
3. Сузуки Й. Реформа образования в Японии. Навстречу XXI веку // Перспективы: Вопросы образования. (NвЕССО / 1991. – № 1. – 24 с.).
4. Гаврилишин Б. Дороговкази в майбутнє. – К., 1990. – 29 с.
5. Липа Ю. Призначення України. – Львів, 1992. – С. 177-178.
6. Ротенберг В. Преодоление обученной беспомощности... – 148 с.
7. Вассиян Ю. Степовий сфікс... – 212 с.
8. Цит. за: Бочковський О.І. Вступ до націології... – 178 с.
9. Жаботинський В. (З.) Избранное. – Иерусалим, 5752. – Санкт-Петербург, 1992. – 111 с.
10. Вишневський О. Сучасне українське виховання. – Львів, 1996.

*Ковчина І.М.
Національний педагогічний університет
імені М.П.Драгоманова*

ЗНАЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА ЩОДО ЗАХИСТУ СОЦІАЛЬНИХ ПРАВ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ

З розширенням у суспільстві масштабів соціальної роботи розвивається і законодавча база. Тільки за останні роки прийнято цілий ряд законів, які мають основоположне значення для організації та наповнення конкретним змістом діяльності соціальних служб та інших установ соціального захисту дітей та молоді, особливо в умовах розширення ринкових відносин в економіці.

В умовах перетворення, демократизації життя, радикальних економічних та політичних змін суспільство потребує освіченого громадянина із сталими поглядами та, разом з тим, активного, який знаходиться у постійному пошуку. У підготовці такої людини особливу роль повинна виконати школа, де вчитель виступає найважливішою особою реформування всієї системи освіти. У зв'язку з цим особливо актуальним є поліпшення підготовки вчительських кадрів, які покликані підняти на новий рівень освіти та виховання молодого покоління, його підготовку до самостійного життя.

За останнє десятиліття докорінно змінилися цілі та завдання виховання дітей та молоді, зміст їх навчання та виховання, методи навчально-виховної роботи. Все це потребувало критичної переоцінки усталених положень у системі освіти та використання принципово нового підходу до них.

Результатом цього виокремилася проблема формування готовності до професійної діяльності майбутнього спеціаліста як одна із провідних у дослідженні з педагогіки вищої школи.

Подальший розвиток вищої школи на основі документів про реформування освіти – важлива складова частина діяльності Уряду з підвищення ролі спеціаліста загальноосвітньої школи та відповідальне завдання нашого суспільства – формування якісно нової людини.

Сьогодні гостро постає проблема демократизації та гуманізації суспільства, покращення життя людей, формування людини-громадянина з високим почуттям відповідальності перед людьми, порядного, принципового та чесного – все це по-особливому турбує суспільство та вимагає докорінних змін у системі професійно-педагогічної підготовки соціального педагога.

Від рівня підготовки педагога, ступеню розвитку у нього професійних якостей залежить успішне виконання тих складних завдань, які Уряд ставить перед школою, перед усією системою освіти по вихованню молодого покоління. В усі часи високо цінувався творчий потенціал учителя, який повинен систематично, постійно працювати над своїм духовним та професійним розвитком, над своєю багатогранною підготовкою, підтверджуючи звання Учитель.

Зміни, що відбулися і відбуваються у нашому суспільстві, мають суттєве значення для подальшого пошуку нових шляхів у перебудові вищої педагогічної школи та коригуванні підготовки спеціаліста загальноосвітньої школи.

Формування у студентів високого рівня професійних умінь зараз розглядається як практичне завдання першочергової значущості. У зв'язку з цим виключне значення має формування у студентів соціально-правових вмінь як компонента педагогічної діяльності, оскільки від професійної підготовки соціального педагога, рівня оволодіння соціально-правовими навичками, вміння використовувати їх в навчальному та виховному процесах залежить його участь у перетворенні інтелекту та культури почуттів молодого покоління українського суспільства.

Нові соціальні вимоги до спеціаліста потребують підготовки кваліфікованого соціального педагога, формуючи при цьому різнопланову, інтелектуальну, творчо розвинену особистість. На це повинні працювати всі елементи навчально-виховного процесу у вищому навчальному закладі.

У відповідності з новими документами, які направлені на кардинальну перебудову вищої школи, випуск спеціалістів загальноосвітньої школи поповниться за рахунок нових відповідних напрямків з підготовки соціального педагога. При цьому у ряді відділень введена професійна спеціалізація, що

стало дієвою формою підготовки майбутнього соціального педагога, який володіє одним з найважливіших інструментів – соціальною правовиховною освітою. Складаються умови, за яких майбутній соціальний педагог зможе глибше та яскравіше, талановитіше виразити себе, отримувати оптимальні результати у виховній роботі.

Мова йде не просто про підготовку спеціаліста широкого профілю, який вміє навчати, виховувати, а про спеціаліста якісно нового рівня, здатного у складних соціально-педагогічних процесах змінювати свої функції у різних сферах діяльності та знаходити оптимальні засоби педагогічного впливу на школярів.

Виходячи з цього, виникає необхідність диференційованої підготовки соціального педагога як предметника та як вихователя. Такий підхід до мети навчання студентів суттєво впливає на якість підготовки майстрів своєї справи, який в достатній мірі володіє професійними вміннями використовувати знання із соціального права у виховному процесі.

Вивчення особливостей навчально-виховного процесу у вищому навчальному закладі та школі, розкриття специфіки діяльності соціального педагога, аналіз основних її напрямків та засобів впливу на учнів фактично є відправною точкою для подальших пошуків оптимальних методик навчання педагогічній техніці, яка нерозривно пов'язана з соціальним правом як засобом практичного відображення життя.

У практиці сучасної науки проблема підготовки соціального педагога розглядається у двох аспектах:

а) формування вчителя як особистості, яка готова виконувати як освітні, так і виховні функції;

б) формування спеціаліста школи та соціальної служби для молоді, який володіє додатково до основних професійних вмінь яким-небудь прикладним вмінням як засобом педагогічної дії. У дослідженнях спостерігаються намагання пояснити закономірності взаємозв'язку та взаємодії двох напрямків у системі підготовки соціального педагога-правовихователя: професійного та спеціального, що викликає необхідність досліджувати ефективність дії одного напрямку через другий.

Історико-логічний аналіз проблеми розвитку теорії та практика правовиховної діяльності соціального педагога дозволив виявити наступні основні напрямки її дослідження: соціально-педагогічний, психологічний, дидактичний та методичний.

Соціально-педагогічний напрямок мотивує причини виникнення та розвитку правовиховної діяльності у різні історичні періоди суспільства.

Психологічний – викриває деякі особливості дослідження даної проблеми, виходячи із принципів правової діяльності людини.

Дидактичний – пояснює умови та шляхи формування спеціальних умінь у студентів вищих педагогічних закладів (зміст, форми, методи) з урахуванням їх здібностей та завдань, що покладені на вищу школу.

Методичний напрямок забезпечує розкриття системи формування готовності до правовиховної діяльності з урахуванням специфіки правовиховного процесу та змісту окремих навчальних курсів у педагогічному університеті.

В українській педагогічній науці питання формування професійних педагогічних вмінь вчителя-правовихователя займають доволі помітне місце. Значну увагу їм приділяли Васянович Г.П., Подберезський М.К., Ткачова Н.А., що знайшло відображення у дисертаціях; навчальних посібниках: за ред. І.В.Козубовської, В.П.Пастухова, В.В.Сагарди, Н.А.Ткачової.

Таким чином, вивчення філософської, історичної, психологічної, правової літератури дає можливість зробити висновок: проблема формування якостей вчителя-правника досліджувалась достатньо об'ємно.

Сьогодні в науково-методичній літературі, у виступах на міжнародних та всеукраїнських конференціях викладачі соціальної педагогіки неодноразово підкреслювали про дуже низький рівень оволодіння студентами правовиховними знаннями та невміння або неспроможності їх правильно застосовувати. Потрібно також підкреслити, що доволі мало досліджень розкривають закономірності, принципи, методи підготовки соціального педагога до правничої діяльності через виховний процес. До сьогодні у педагогічній науці не проводилися спеціальні дослідження, присвячені підготовці студентів - майбутніх соціальних педагогів до правовиховної діяльності в умовах педагогічної освіти. Разом з тим, рівень організації навчання студентів правовиховній роботі не відповідає підвищеним вимогам. У навчально-виховному процесі не ураховуються особисті здібності студентів, динаміка умінь, методичний апарат не у повній мірі забезпечує поєднання професійної та спеціальної підготовки; не завжди досягається єдність навчальної та позааудиторної діяльності студентів; не враховується майбутній об'єкт правовиховання.

Крім того, результати дослідження виявили, що підготовка студентів у педуніверситетах до правовиховної діяльності здійснюється тільки на соціально-гуманітарному та історичному факультетах; двопрофільність у підготовці соціального педагога звузила дієвість спеціальної підготовки до правовиховної роботи. Повільно впроваджується правова педагогіка у

педагогічних вищих навчальних закладах; недостатній рівень знань та умінь викладачів, щоб здійснювати навчання студентів правовиховним діям.

Планування освіти студентів тільки в умовах навчального процесу, дублювання форм та методів навчання знижують ефективність цього процесу, що відбивається на загальному рівні професійних умінь.

Всебічне осмислення можливих шляхів формування у випускників педуніверситету правовиховних навичок діяльності виокремлюється як самостійний науковий напрямок, а соціально поставлені цілі шкільного виховання, закономірності розвитку теорії правовиховної роботи спеціалістів загальноосвітньої школи та соціальних служб для молоді, потреби практики школи обумовлюють високе наукове значення проблеми формування готовності студентів педагогічного університету до соціально-правовиховної діяльності в системі професійної підготовки у сучасних умовах. У даному випадку ми виокремлюємо неперервну систему, яка складається із окремих елементів, пов'язаних між собою, взаємозмінюваних, що можуть взаємодоповнювати один одного. Така неперервна система є частиною цілісної системи освітньо-виховного процесу з підготовки соціального педагога загальноосвітньої школи та соціальної служби для молоді, за умови дії якої формуються соціально-правові знання та уміння студентів.

Виокремлення процесу формування готовності студентів до соціально-правовиховної діяльності у якості предмета дослідження враховує існуючу єдність теорії навчання та майбутньої практичної діяльності.

Потрібно відзначити, що для розгляду у якості предмета дослідження питання формування готовності соціального педагога до соціально-правовиховної діяльності необхідні деякі уточнення. Це стосується впливу, точніше, взаємозв'язку процесу формування соціально-правовиховних умінь на рівні сучасної вищої освіти і тих напрямків розвитку правовиховної роботи, які були розкриті раніше.

Аналіз даного питання дає підстави стверджувати, що теоретична та дидактична сторони процесу формування соціально-правовиховних умінь у педагогічному університеті – це в деякій мірі творче осмислення теорії та методики дії правовиховної роботи, що проводилась у різні періоди розвитку суспільства (починаючи від Київської Русі і до теперішнього часу). На основі досвіду та досягнень теоретиків та практиків у питанні розвитку та формуванні соціально-правовиховних умінь можна буде наповнити розроблену нами систему принципово новим змістом, який узгоджується із сутністю майбутньої діяльності соціального педагога. Тому ми виходимо із розгляду педагогічного

процесу з формування готовності до соціально-правовиховної діяльності як фактора формування якісно нового показника професійних умінь соціального педагога, яке відрізняється від процесу формування правовиховних умінь вчителя-предметника. Звідси ми маємо за мету - розробити та теоретично обґрунтувати, експериментально перевірити ефективність системи підготовки студентів до соціально-правовиховної діяльності, визначити оптимальні умови функціонування даної системи в умовах вищої педагогічної освіти.

Вибудові загальної гіпотези нашого дослідження передувало п'ятирічне вивчення досвіду як безпосередньо, так і педагогів-практиків, а також розглянутого у теоретико-методичних роботах. Зіставляючи вихідні дані, ми мали можливість визначити стан даного питання, теоретичний рівень його розвитку, виявити особливості, закономірності та загальні установки, що сприяють вибудові оптимального варіанту системи підготовки студентів до соціально-правовиховної діяльності.

У пошуках засобів досягнення нашої мети ми висунули передбачення про те, що формування готовності студентів до соціально-правовиховної діяльності стає оптимальним та продуктивним в тому разі, якщо:

- враховуються особливості соціально-правовиховної діяльності з основними категоріями соціальної роботи та правовиховної діяльності;
- здійснюється методичне забезпечення навчання студентів соціальному праву, яке побудовано на взаємозв'язку педагогічної та правової діяльності при наявності послідовної орієнтації на актуальні форми виховної діяльності;
- застосовується науково-педагогічна система формування готовності студентів до соціально-правовиховної діяльності з впровадженням в неї оптимального змісту та ціннісно-діяльнісного підходу, соціально-правові уміння розглядаються як інтеграційна якість, сформована з урахуванням особистісних інтересів, мотивів, потреб та потенційних здібностей студентів.

Сучасні філософські, педагогічні і психологічні дослідження про формування та розвиток особистості; про їх гуманістичну сутність; положення про проблеми правовиховної діяльності, її роль у формуванні особистості; теоретичні концепції про формування правосвідомості; про взаємозв'язок навчання, виховання та права; концептуальні положення педагогічної науки про зв'язок освітньо-виховно-правового процесу у вищих педагогічних закладах, а також соціальної педагогіки з проблем розвитку професійної освіти, її принципів і змісту, удосконалення організації у педагогічних університетах повинні стати методологічною основою розробки даного напрямку.

Нормативно-правову базу дослідження становлять Конституція України, Закон України “Про освіту”, Державна національна програма “Освіта” (“Україна XXI століття”), Концепція виховання дітей та молоді у національній системі освіти, Національна програма “Діти України”, Національна програма правової освіти населення, Закон України “Про сприяння соціальному становленню молоді в Україні”, програма зайнятості населення, Закони “Про охорону дитинства”, “Про охорону праці”, “Про загальну середню освіту”, “Про органи і служби у справах неповнолітніх”.

Отже, проблема формування готовності студентів до соціально-правових роботи розглядається нами у єдності декількох аспектів, а саме - методологічного, теоретичного та організаційно-методичного.

*Коханко О.Г.
Національний педагогічний університет
імені М.П.Драгоманова*

ШЛЯХИ РЕАЛІЗАЦІЇ МОДУЛЬНОГО ПІДХОДУ ПРИ ВИВЧЕННІ ДИСЦИПЛІН ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО ЦИКЛУ

Численні дослідження показують, що значна частина учнів (студентів) виявляє високий рівень знань з предмету та вміє застосовувати ці знання у знайомій ситуації. Проте, варто змінити ситуацію, як більшість губиться і не бачить її вирішення. Це свідчить про невміння учнів інтегрувати здобуті знання і застосовувати їх в нових умовах; самостійно творчо мислити; бачити проблему та шукати шляхи її розв’язання; усвідомлювати де і як отримані ними знання можуть бути використані.

В останнє десятиріччя сучасні педагоги почали інтенсивно впроваджувати освітні технології, орієнтуються на учня (студента) як суб’єкта навчальної діяльності, тобто особистості, що прагне самореалізуватись, самовизначитись.

Однією з таких технологій є модульна. В сучасній психолого-педагогічній літературі відзначається багатоаспектність даного напрямку вдосконалення навчально-виховного процесу. Різні погляди на можливість впровадження принципу модульності сприяли виникненню ряду дидактичних версій, які відрізняються між собою завданнями, змістом, формами і засобами організації навчальної діяльності учнів і студентів.

Одні педагоги шукають нову альтернативу існуючій системі навчання і пропонують замінити її модульною технологією навчання, а інші стверджують, що можна вдосконалити традиційну систему, використавши модульний підхід